

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**СКВОРЦОВ СЕРГІЙ ІГОРОВИЧ**

УДК 342.951:351.82

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ  
АДМІНІСТРАТИВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОСОБАМИ,  
ЗВІЛЬНЕНИМИ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ**

**12.00.07** – адміністративне право і процес;  
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата  
юридичних наук**

**Київ – 2018**

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,  
Міністерство внутрішніх справ України

**Науковий керівник** кандидат юридичних наук, доцент  
**Радзівон Сергій Миколайович,**  
Національна академія внутрішніх справ,  
завідувач відділення організації навчального процесу  
навчально-наукового інституту № 2

**Офіційні опоненти:**

доктор юридичних наук, професор  
**Ковальчук Андрій Трохимович,**  
Державний університет інфраструктури та технологій,  
професор кафедри правосуддя

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник  
**Плугатар Тетяна Анатоліївна,**  
Державний науково-дослідний інститут МВС України,  
учений секретар секретаріату вченої ради

Захист відбудеться 4 липня 2018 р. о 10<sup>00</sup> год. на засіданні спеціалізованої  
вченої ради Д 26.007.03 у Національній академії внутрішніх справ за адресою:  
ДП–680, м. Київ, Солом'янська пл., 1

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національної академії  
внутрішніх справ за адресою: ДП–680, м. Київ, Солом'янська пл., 1

Автореферат розісланий 2 червня 2018 р.

**Учений секретар**  
**спеціалізованої вченої ради**

**С.Г. Братель**

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми.** У Конституції України визначено, що кожному, хто на законних підставах перебуває на території нашої держави, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом. До осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, застосовуються деякі обмеження щодо свободи пересування чи права залишити територію України. Незважаючи на те, що кількість піднаглядних осіб є стабільно високою, чисельність дільничних офіцерів поліції, які здійснюють адміністративний нагляд за ними, скоротилася з 11,7 тис. до 6,7 тис. осіб з 2015 по 2017 роки. У результаті цього збільшилося навантаження на одного дільничного офіцера поліції більш як на 40 %, що, в свою чергу, зумовлює збільшення рецидиву у співвідношенні між кількістю піднаглядних і вчинення ними злочинів під час перебування під адміністративним наглядом. У 2015 році рівень вчинення злочинів піднаглядними особами, які перебували під адміністративним наглядом склав 7 %, в 2016 – 9 %, а в 2017 – 10 %<sup>1</sup>.

Однією з причин недостатньої ефективності здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, є зменшення чисельності дільничних офіцерів поліції, що підтвердило 92 % опитаних дільничних офіцерів поліції. 87 % респондентів вважають низьким рівень матеріально-технічного та фінансового забезпечення, що не дозволяє повною мірою здійснювати адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

На зниження ефективності здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими, з місць позбавлення волі впливає: 1) недосконалість адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративного нагляду; 2) порушення поліцейськими прав і недоторканості особи на повагу до приватного та сімейного життя; 3) формальне здійснення адміністративного нагляду (практична документація ведеться, однак жодних профілактичних заходів відносно піднаглядних не здійснюється). Якщо проаналізувати та взяти на озброєння найкращі елементи з практики здійснення адміністративного нагляду за колишніми засудженими в інших країнах, а також усунути проблеми, що сьогодні існують в Україні, то адміністративний нагляд буде дієвим механізмом здійснення профілактичного впливу на осіб, звільнених з місць позбавлення волі. Дотримання всіх основних принципів діяльності Національної поліції відносно піднаглядних, залучення їх до громадських, урядових і неурядових соціальних програм щодо запобігання злочинності, застосування в процесі нагляду сучасних технологій спостереження, внесення відповідних змін до законодавства, яке регулює здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, забезпечить не лише належне виконання адміністративного нагляду, але й знизить рівень вчинення правопорушень особами, які звільнилися з місць позбавлення волі, та сприятиме їх поверненню до законслухняного способу життя.

---

<sup>1</sup> За офіційними даними Національної поліції України.

Проблеми нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, відображені в наукових працях відомих вчених-правознавців. Питання загального адміністративного нагляду відображені в роботах В. Б. Авер'янова, С. С. Алексєєва, О. Ф. Андрійка, О. М. Бандурки, Д. М. Бахраха, Ю. П. Битяка, С. Г. Брателя, С. В. Венедіктова, В. М. Гаращука, І. П. Голосніченка, О. В. Джафарова, Ю. О. Загуменної, В. О. Заросила, В. М. Зінича, А. Т. Ковальчука, Т. О. Коломоєць, А. Т. Комзюка, С. Ф. Константінова, Т. А. Кумеди, П. Н. Курловича, М. В. Лошицького, П. В. Макушева, Я. І. Маслової, І. В. Мельника, Є. М. Моїсєєва, В. В. Мурзи, А. Д. Нікітіна, В. І. Олефіра, І. О. Панова, Т. А. Плугатар, С. М. Радзівона, Ф. С. Разарьонова, О. Ю. Синявської, В. О. Скорика, В. Д. Суценка, Д. П. Цвігуна, В. С. Шестака, Х. П. Ярмакі. У дослідженнях з кримінального та кримінально-виконавчого права А. С. Бондаренко, О. М. Джужи, О. Ф. Долженкова, В. А. Львовчкіна, В. М. Трубникова та А. Х. Степанюка увага приділяється проблемам запобігання злочинності у місцях позбавлення волі, причинам їх виникнення та способами їх попередження. Такі вчені-правознавці як, М. Г. Колодяжний, Д. О. Назаренко, С. І. Саєнко, В. Л. Фільштейн і П. П. Фомін досліджували безпосередньо інститут адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Згадані науковці зробили значний внесок у розвиток як адміністративного нагляду в його широкому значенні, так і адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

Згадана проблема вимагає актуальних підходів до її вирішення в законотворчій та практичній діяльності. Саме тому це дослідження спрямоване на розвиток нових законодавчих, організаційно-правових і практичних рекомендацій щодо здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертація виконана відповідно до Концепції Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, ратифікованої Законом України від 21 листопада 2002 р.; Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 р.; Указу Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» від 25 серпня 2015 р. № 501/2015; Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку України 2020» від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на 2015-2019 роки (наказ МВС України від 16.03.2015 р. № 275); Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018-2020 рр.

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ (протокол № 11 від 26.05.2015 р.) та включено до переліку тем дисертаційних досліджень Національної академії правових наук України (№ 654, 2015 р.).

**Мета і задачі дослідження.** Мета роботи полягає в тому, щоб на основі аналізу національного та міжнародного законодавства і практики його реалізації розкрити поняття та елементи механізму адміністративно-правового

регулювання нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, а також надати пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення зазначеної сфери регулювання та підвищення ефективності її практичної реалізації. Для досягнення мети дослідження було поставлено такі *задачі*:

- визначити генезис інституту адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі;
- з'ясувати особливості здійснення контролю та нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі;
- розкрити поняття та зміст адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі;
- здійснити класифікацію суб'єктів адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі;
- розкрити принципи адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі;
- охарактеризувати міжнародний досвід здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі;
- визначити рівень ефективності здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі;
- визначити фактори, які впливають на ефективність здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі;
- виробити конкретні пропозиції та рекомендації щодо удосконалення адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

*Об'єкт дослідження* – суспільні відносини, що виникають під час здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

*Предмет дослідження* – адміністративно-правове регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

*Методи дослідження.* Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів і прийомів наукового пізнання, зокрема, діалектичний метод наукового пізнання державно-правових процесів і явищ. На цій основі використовувалися методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, абстрагування, узагальнення, а також такі спеціальні методи дослідження, як історико-правовий, порівняльно-правовий тощо. За допомогою *історико-правового методу* було проаналізовано розвиток і становлення інституту нагляду за колишніми засудженими (*підрозділ 1.1*), *догматичний метод* використовувався для аналізу законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів і дозволив вивчити зміст поняття «нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» шляхом аналізу його основних ознак (*підрозділ 1.2*). *Системний метод* використовувався для визначення основних видів адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, а також для розгляду механізму адміністративно-правового регулювання нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі (*підрозділи 1.3, 2.1*). Під час дослідження міжнародного досвіду адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, було застосовано *порівняльно-правовий метод*

(підрозділи 2.2, 3.1). *Статистичний метод* дозволив розглянути питання щодо ефективності адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі (підрозділ 3.2). *Соціологічний метод* використовувався для висвітлення окремих питань практичної діяльності суб'єктів механізму адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, та під час їх взаємодії (підрозділи 2.3, 3.3).

*Емпіричну базу дослідження* становлять статичні дані підрозділів превентивної діяльності органів Національної поліції України за 2015-2017 рр.; статистичні відомості про основні показники роботи дільничних офіцерів поліції Національної поліції України за 2014-2017 рр.; результати соціологічного опитування 214 дільничних офіцерів поліції ГУНП в м. Києві, Київській, Житомирській і Хмельницькій областях.

**Наукова новизна одержаних результатів** полягає в тому, що за своїм характером і змістом дисертація є однією з перших в Україні праць, присвяченій комплексному та системному дослідженню питання адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Конкретний внесок дисертанта в наукову розробку положень адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, полягає в обґрунтуванні пропозицій і рекомендацій, що містять елементи наукової новизни й мають теоретичне та практичне застосування, зокрема:

*вперше:*

- подано авторське визначення механізму адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, який трактується як сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі;

- розроблено класифікацію адміністративного нагляду адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, залежно від часу; категорії осіб, до яких застосовується адміністративний нагляд; підстав для встановлення адміністративного нагляду; продовження терміну; порядку припинення; обмежень, які застосовуються до піднаглядних;

- запропоновано закріпити на законодавчому рівні наступні принципи адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі: законності, верховенства права, дотримання прав і свобод людини, гуманізму, рівності, взаємодії органів Національної поліції з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, а також з об'єднаннями громадян і населенням;

- сформульовано пропозиції щодо вдосконалення законодавства у сфері здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, та запропоновано внести низку змін до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», шляхом доповнення статтями «Принципи здійснення адміністративного нагляду», «Примусове лікування піднаглядних осіб», «Права та обов'язки учасників адміністративного нагляду»;

*удосконалено:*

- класифікацію нормативних актів, які регулюють питання здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, за юридичною силою, за суб'єктом правотворчості та за зовнішньою формою виразу;

- поняття «ефективність норм, які регулюють адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» та «ефективність здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі»;

- класифікацію проведення взаємодії під час адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, між уповноваженими органами: зовнішня та внутрішня.

- процедуру взаємодії дільничних офіцерів поліції з населенням та з органами публічної адміністрації в процесі здійснення адміністративного нагляду;

*дістало подальший розвиток:*

- положення щодо розмежування понять «контроль» і «нагляд», зокрема, з'ясовано, що відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», термін «контроль» варто розуміти виключно як спостереження за дотриманням обмежень, які передбачені законодавством для таких осіб;

- наукове бачення факторів, які негативно впливають на ефективність здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі;

- класифікація суб'єктів адміністративного нагляду, які поділяються на основні та другорядні;

- заходи покращення ефективності здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

**Практичне значення одержаних результатів** полягає в тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції використовуються у:

- *науковій діяльності* – для подальшої розробки та вдосконалення питання адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 15 січня 2018 р.);

- *законотворчій діяльності* – при удосконаленні норм, які визначають процедуру здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі (довідка Інституту законодавства Верховної Ради України від 18 грудня 2017 р. № 22/597/5-1-15);

- *практичній діяльності* – для підвищення ефективності здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, а також захисту прав людини і громадянина, які піддані цим обмеженням (акт впровадження ГУНП в Хмельницькій області від 16 лютого 2018 р.);

- *освітньому процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна діяльність», «Адміністративний процес», «Кримінальне право» і «Кримінально-виконавче право» (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 02 лютого 2018 р.).

**Апробація результатів дисертації.** Результати дослідження, його основні висновки й рекомендації оприлюднені на науково-практичних конференціях, зокрема: «Пенітенціарна теорія та практика України очима молодих науковців». (м. Київ, 17 квітня 2015 р.), «Právna veda a prax: výzvy moderných európskych integračných procesov» (Bratislava, 27-28. novembra 2015), «Актуальні питання державотворення в Україні» (Київ, 20 трав. 2016 р.), «Національна поліція Донеччини» (Маріуполь, 21 жовтня 2016 р.), «Захист прав людини контексті реформування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції» (Київ, 1 червня 2017 р.).

**Публікації.** Основні положення та результати дисертації відображено в 11 наукових статтях, з яких п'ять – у журналах, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна – у міжнародному науково-практичному журналі (Республіка Молдова), п'ять тез доповідей на науково-практичних конференціях.

**Структура дисертації.** Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що включають десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (144 найменування на 16 сторінках) та восьми додатків (на 15 сторінках). Повний обсяг дисертації становить 216 сторінок, із них загальний обсяг тексту – 168 сторінок.

## **ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ**

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами; охарактеризовано мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про їх апробацію та впровадження, а також щодо кількості публікацій, структури й обсягу роботи.

**Розділ 1 «Теоретико-правові засади адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі»** містить чотири підрозділи та присвячений дослідженню теоретичних проблем адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

У *підрозділі 1.1 «Генезис становлення та розвитку адміністративного нагляду за особами звільненими з місць позбавлення волі»* визначено історичний шлях становлення інституту адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

Історичний аспект інституту адміністративного нагляду має потрійне значення. Його розглядали як особливий нагляд поліції, що застосовувався слідчими органами; як міру кримінального покарання – основного або додаткового, що застосовувалася за вироком суду і призначалася відповідно до Уложення про кримінальні покарання 1903 р. довічно (для осіб, засланих у віддалені місця) або тимчасово (на строки від 1 до 4 років); як адміністративну міру, що застосовувалася відповідно до Уложення 1882 р. відносно осіб, визнаних «шкідливими для громадського спокою».



У підрозділі акцентується увагу на розвитку інституту адміністративного нагляду в ХХ ст., зокрема, в цей період вперше був закріплений на законодавчому рівні інститут адміністративного нагляду. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 липня 1966 р. Було затверджено Положення про адміністративний нагляд органів внутрішніх справ за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Саме з цього часу адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі, розпочав формування як окремий державний інститут примусового характеру. У грудні 1994 року було прийнято Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», який визначав основні засади такої діяльності в нашій державі.

Порядок організації здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, був затверджений 04 листопада 2003 р. спільним Наказом Міністерства внутрішніх справ і Державного департаменту України з питань виконання покарань №1303/203.

У підрозділі 1.2 «*Поняття та особливості адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі*» визначено, що адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі, – це різновид адміністративного нагляду, який здійснюється Національною поліцією щодо певної категорії осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі, шляхом застосування до них превентивних і примусових заходів правового характеру з метою виявлення вчинення цими особами протиправних дій, їх припинення та запобігання цим діям.

Особливостями адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, є: 1) категорія осіб, щодо яких здійснюється нагляд; 2) специфічність завдань адміністративного нагляду, яка проявляється у процесуальній формі нагляду (правовідносини, які здійснюються між піднаглядними та органами державної влади під час встановлення, здійснення та припинення адміністративного нагляду, регулюються декількома галузями права, зокрема, адміністративним, кримінально-виконавчим, кримінально-процесуальним і кримінальним правом, тобто адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі, має комплексний і міжгалузевий характер); 3) правова природа нагляду (адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі, не можна розглядати як кримінально-правовий інститут і відносити його до покарань, оскільки, по-перше, він не містить ознак, притаманних покаранням, передбаченим Кримінальним кодексом України, і, по-друге, основну частину процесу адміністративного нагляду здійснюють саме дільничні офіцери поліції, які здійснюють примусові профілактичні заходи, а також інші функції, передбачені законодавством про адміністративний нагляд; 4) застосування до піднаглядних суб'єктів певних обмежень (до осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, за постановою суду можуть бути застосовані частково або в повному обсязі такі обмеження: заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу; заборона перебування у визначених місцях району (міста); заборона виїзду чи обмеження часу виїзду

в особистих справах за межі району (міста); реєстрація в органах Національної поліції від одного до чотирьох разів на місяць).

У підрозділі 1.3 «Види адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі» визначено основні критерії, відповідно до яких здійснюється класифікація адміністративного нагляду. Враховуючи класифікації адміністративного нагляду, а також сутність і специфіку інституту адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, було запропоновано власну класифікацію адміністративного нагляду за колишніми засудженими. Виділено основні критерії, залежно від яких здійснюється класифікація адміністративного нагляду. Класифікацію пропонується здійснювати на підставі низки критеріїв, а саме: 1) залежно від часу; 2) залежно від категорії осіб, до яких застосовується адміністративний нагляд: адміністративний нагляд щодо осіб, які були засуджені до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджені два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, та під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства; адміністративний нагляд щодо осіб, які були засуджені до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджені два і більше рази до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів Національної поліції, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення; адміністративний нагляд щодо осіб, які були засуджені до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; 3) залежно від підстав для встановлення адміністративного нагляду можна розрізняти: адміністративний нагляд, встановлений на підставі матеріалів установи виконання покарання; адміністративний нагляд, встановлений на підставі матеріалів органів Національної поліції; адміністративний нагляд, встановлений на підставі вироку суду, що набрав законної сили; 4) залежно від продовження терміну адміністративний нагляд поділяється на такий, що може бути продовжений, такий, що не продовжується або ж такий, що може бути знятий достроково; 5) залежно від порядку припинення: адміністративний нагляд, який припиняється у зв'язку з погашенням або зняттям судимості з особи, яка перебуває під наглядом; адміністративний нагляд, який припиняється після закінчення терміну, на який його встановлено; адміністративний нагляд, який припиняється у разі засудження піднаглядного до позбавлення волі та відправлення його до установи виконання покарання; адміністративний нагляд, який припиняється у разі смерті піднаглядного; 6) залежно від обмежень, які застосовуються до піднаглядних: адміністративний нагляд, в якому до піднаглядного застосовують обмеження тільки частково; адміністративний нагляд, в якому до піднаглядного застосовують обмеження в повному обсязі.

У підрозділі 1.4 «Принципи адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі» визначено основоположні ідеї, які

закріплюються в різних формальних джерелах, відповідно до яких здійснюється адміністративний нагляд. Було запропоновано закріпити на законодавчому рівні наступні принципи адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі: 1) принцип верховенства права (права та свободи піднаглядного визнаються пріоритетними цінностями, а також визначають зміст і спрямованість діяльності Національної поліції по відношенню до піднаглядних осіб); 2) принцип дотримання прав і свобод людини (працівники Національної поліції забезпечують дотримання прав і свобод піднаглядних. Поліцейським під час здійснення нагляду категорично забороняється сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує честь та гідність, поводження чи покарання по відношенню до піднаглядних); 3) принцип законності (у своїй діяльності працівники Національної поліції керуються виключно Конституцією та законами України, а піднаглядні особи, у свою чергу, сумлінно дотримуються обов'язків і обмежень, які передбачені законодавством); 4) принцип гуманізму (працівники Національної поліції зобов'язані гуманно ставитися до піднаглядних осіб, а також забезпечувати будь-яку допомогу як правового, так й іншого характеру з метою прискорення процесу соціальної адаптації та повернення піднаглядного до нормального законослухняного життя); 5) принцип взаємодії органів Національної поліції з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, а також із об'єднаннями громадян і населенням (з метою забезпечення належного здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, попередження рецидиву злочинів, а також охорони публічного порядку, органи Національної поліції у своїй діяльності взаємодіють з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян та з населенням); 6) принцип рівності (піднаглядні особи рівні між собою перед Конституцією та законами України, а також у дотриманні обов'язків та обмежень, передбачених законодавством). Цю пропозицію підтримав 71% респондентів.

**Розділ 2 «Механізм адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі»** містить три підрозділи та присвячений безпосередньо процедурі здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

У підрозділі 2.1 *«Поняття та елементи механізму адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі»* визначено, що механізм адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, – це сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

Основними елементами механізму адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, є: 1) нормативні акти, які врегульовують здійснення

адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі; 2) адміністративно-правові відносини, які виникають під час здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі (відносини мають специфічні ознаки, які відрізняють їх від загальноприйнятих відносин між особою та державою, зокрема, вони мають владно-розпорядчий характер; специфічність суб'єктів нагляду; гарантованість здійснення суб'єктивних прав і виконання передбачених законом обов'язків з боку держави); 3) акти реалізації норм права під час здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі (акти індивідуально-правового характеру компетентного органу, установи або особи, які видаються на основі норм права та встановлюють (визначають) права та обов'язки учасників адміністративного нагляду); 4) правова культура та свідомість суб'єктів адміністративного нагляду (від рівня правової культури та свідомості залежатиме низка важливих факторів в адміністративному надгляді, зокрема, термін здійснення нагляду, обмеження дій піднаглядного та відповідальність за порушення правил адміністративного нагляду).

У підрозділі 2.2 «Нормативно-правові акти адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі» досліджено нормативно-правову базу, яка регулює процедуру здійснення адміністративного нагляду за колишніми засудженими. Усі нормативні акти, які регулюють питання здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, можна класифікувати за такими критеріями: а) за юридичною силою (Конституція України, закони України «Про адміністративний надгляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» та «Про Національну поліцію», Кримінально-виконавчий кодекс України, Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення; підзаконні акти акти (Інструкція про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі та Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції); б) за суб'єктом правотворчості (прийняті органом законодавчої влади, прийняті органами виконавчої влади, зокрема, Міністерством внутрішніх справ України, Державним департаментом України з питань виконання покарань); в) за зовнішньою формою виразу (закони, накази, інструкції, положення).

У підрозділі 2.3 «Суб'єкти механізму адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі» досліджено питання суб'єктів адміністративного нагляду. Запропоновано розділити суб'єкти адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, на колишніх засуджених до позбавлення волі, що звільнилися з установ виконання покарань, та правоохоронні органи, які здійснюють і контролюють виконання адміністративного нагляду. Крім того, окремо виділено другорядні суб'єкти адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, які не здійснюють такий правовий вплив, як поліція чи установи виконання покарань, зокрема, громадяни, громадські формування та спостережні комісії при місцевих радах.

Звертається увага на необхідність примусового лікування наркозалежних осіб (особи, які мають залежність (фізичну чи психологічну) від наркотичних речовин, потребують відповідних лікувальних і профілактичних заходів з метою повного відновлення та повернення до нормальної життєдіяльності). Крім того, запропоновано внести зміни до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» шляхом закріплення окремої статті «Примусове лікування піднаглядних осіб» у такій редакції: «Особи, які відбували покарання за злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та які визнані медичним працівником наркозалежними особами, підлягають примусовому лікуванню в спеціалізованому медичному закладі». Вказану пропозицію підтримали 80% опитуваних дільничних офіцерів поліції.

**Розділ 3 «Шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі»** містить три розділи та присвячений міжнародному досвіду, а також взаємодії органів публічної адміністрації під час здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

У підрозділі 3.1 «Міжнародний досвід адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі» досліджено здійснення адміністративного нагляду за колишніми засудженими уповноваженими органами в інших країнах.

Інститут адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі в тому вигляді, в якому він існує в Україні, є в багатьох країнах колишнього Радянського Союзу. Зокрема, в таких країнах, як Білорусь, Казахстан, Узбекистан, Російська Федерація. У цих державах діють закони, які регламентують питання відносно адміністративного нагляду щодо осіб, які відбували покарання в місцях позбавлення волі. В інших країнах, зокрема, в США, Франції, Великій Британії, Ізраїлі також теж існує нагляд за такою категорією осіб, проте не в такому вигляді, як в Україні чи в інших пострадянських державах. Досліджено діяльність уповноважених органів США та Великої Британії, які здійснюють превентивні функції щодо запобігання виникненню злочинності. Крім того, проаналізовано функціонування окремих громадських формувань і програм у США, які мають за мету ресоціалізацію та повернення до нормального життя колишніх засуджених. Серед сучасних програм можна виокремити такі: National Guard Youth Foundation (Молодіжний фонд «Національна гвардія», м. Александрія, штат Вірджинія), The Community School (Школа громади, м. Кемден, штат Мен), Alliance for Children and Families (Альянс для дітей та сімей, м. Мілуокі, штат Вісконсін), The Academy (Академія, м. Піттсбург, штат Пенсильванія). Основною метою цих програм є запобігання вчиненню нових злочинів, а також проведення профілактичної роботи з різними категоріями суспільства, зокрема, і з колишніми ув'язненими.

У підрозділі 3.2 «Ефективність адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі» запропоновано здійснити заходи, які сприятимуть збільшенню ефективності адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, зокрема, 1) розробити та затвердити нову

Інструкцію про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, яка б відповідала нормам Закону України «Про Національну поліцію»; 2) укомплектувати посади в службі дільничних офіцерів поліції та створити для них належні умови проходження служби; 3) регулярно покращувати матеріально-технічне забезпечення діяльності дільничних офіцерів поліції для більш ефективного здійснення адміністративного нагляду за колишніми засудженими; 4) налагодити взаємодію Національної поліції з публічною адміністрацією, органами місцевого самоврядування, іншими організаціями та населенням у здійсненні адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі; 5) дільничним офіцерам поліції регулярно проводити індивідуально-виховну роботу з піднаглядними особами з метою належного виховного впливу на останніх; 6) поліцейським, включаючи дільничних офіцерів поліції, постійно підвищувати свою кваліфікацію, а також використовувати в практичній діяльності методичні рекомендації.

У підрозділі 3.3 «Взаємодія публічної адміністрації щодо здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі» досліджено діяльність органів публічної адміністрації та органів місцевого самоврядування, які беруть участь у здійсненні адміністративного нагляду. Запропоновано класифікацію проведення взаємодії під час адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі між уповноваженими органами: зовнішня та внутрішня. До внутрішньої взаємодії варто віднести взаємодію між структурними підрозділами Національної поліції під час здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Наприклад, відповідно до Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, поліцейські взаємодіють між собою під час здійснення такого нагляду, а також під час розшуку піднаглядного та в інших випадках. До зовнішньої взаємодії слід віднести взаємодію підрозділів Національної поліції з Державною кримінально-виконавчою службою, судами, органами місцевого самоврядування, зокрема, із спостережними комісіями та суб'єктами соціального патронажу, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку та державного кордону, громадськими організаціями.

## ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, що полягало в комплексному та правовому аналізі адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, та виокремлення на цій основі відповідних теоретичних новел і практичних рекомендацій щодо вдосконалення низки положень нормативно-правових актів. Найбільш важливими є такі.

1. З початку розвитку адміністративного нагляду в Європі протягом XVII ст. існувало дві основні системи адміністративного нагляду, який

ще називали поліцейським наглядом. Ці системи дали поштовх для першого юридичного закріплення адміністративного нагляду за особами, які звільнялися з місць позбавлення волі, де їх права були значно обмежені (тюрми, галери тощо). Паралельно з країнами Західної Європи у Російській імперії теж розвивався інститут адміністративного нагляду за колишніми засудженими, проте в 1917 році вся нормативна база, яка регулювала процедуру адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, змінилася докорінно, а саме: з'явився так званий негласний нагляд, який здійснювався спеціалізованими органами. У 1966 році було затверджено Положення про адміністративний нагляд органів внутрішніх справ за особами, звільненими з місць позбавлення волі, яке стало основою для наступних законодавчих розробок у сфері адміністративного нагляду. На сучасному етапі розвитку цього інституту в Україні основним нормативним актом, який визначає адміністративний нагляд, є Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», а також підзаконні акти, які визначають процесуальні аспекти адміністративного нагляду.

2. Розглянуто проблему розмежування таких понять як «контроль» і «нагляд» та з'ясовано, що ключовою особливістю розмежування між поняттями «контроль» і «нагляд» є те, що суб'єкт контролю має право на пряме втручання в діяльність до іншого, а суб'єкт нагляду не має такого права. Відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», термін «контроль» варто розуміти виключно як спостереження за дотриманням обмежень, які передбачені законодавством для таких осіб.

3. Запропоновано авторське визначення поняття адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, як різновид адміністративного нагляду, який здійснюється Національною поліцією щодо певної категорії осіб, що звільнилися з місць позбавлення волі, шляхом застосування до них превентивних і примусових заходів правового характеру для виявлення вчинення цими особами протиправних дій, їх припинення та запобігання цим діям.

4. Головну роль в адміністративному нагляді виконують саме його суб'єкти. За правовим статусом можна класифікувати такі суб'єкти на такі, щодо яких здійснюють нагляд, та на такі, що здійснюють нагляд. Крім того, можна розділити суб'єктів адміністративного нагляду на основні та другорядні. До основних суб'єктів слід відносити безпосередньо засуджених, які підпадають під дію Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», органи Національної поліції та кримінально-виконавчої служби, зокрема, дільничних офіцерів поліції та адміністрацію установ виконання покарань. До другорядних суб'єктів здійснення адміністративного нагляду слід відносити громадські формування, спостережні комісії, а також окремих громадян, які безпосередньо не беруть участь у здійсненні нагляду, проте іноді відіграють важливу роль у вирішенні питання щодо встановлення відповідного заходу.

5. Використання європейських принципів адміністративного права у здійсненні адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, наблизить процедуру реалізації нагляду до європейських стандартів, а також дозволить звільнитися від радянських формальних і бюрократичних процедур при здійсненні адміністративного нагляду. В подальшому розвитку інституту адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, варто взяти до уваги європейський досвід у сфері реалізації принципів правовідносин між органами публічної адміністрації та приватними особами, які використовуються в діяльності органів публічної адміністрації в країнах Європи.

6. Адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі, переважно існує в пострадянських державах, де є відповідні закони та підзаконні нормативні акти, які регулюють правову та процесуальну сторону адміністративного нагляду, проте в таких країнах, як США, Велика Британія чи Ізраїль відсутні окремі спеціалізовані інститути. У Великій Британії з метою попередження злочинності використовують камери спостереження в публічних місцях (бари, нічні клуби, паби тощо). У США працюють громадські урядові та неурядові програми щодо запобігання злочинності. Основною метою програм є запобігання вчиненню нових злочинів, а також проведення профілактичної роботи з різними категоріями суспільства, зокрема, і з колишніми ув'язненими.

7. На рівень ефективності здійснення адміністративного нагляду впливають чинники позитивного та негативного характеру (рівень правової культури учасників адміністративного нагляду; рівень матеріально-технічного забезпечення його здійснення). Незважаючи на певну позитивну динаміку, злочинність у середовищі колишніх засуджених, які підлягають адміністративному нагляду, залишається достатньо високою. У 2014 році 1161 особа вчинила злочин, передбачений статтею 395 Кримінального кодексу України (Порушення правил адміністративного нагляду), у 2015 році – 882 особи, а в 2016 році – 528 осіб. Щодо адміністративних правопорушень, передбачених статтею 187 Кодексу України про адміністративні правопорушення, у 2014 році їх було 54,8 тис., у 2015 році – 50,9 тис., а в 2016 році – 38,3 тис. Причиною правопорушень, вчинених піднаглядними особами, є неспроможність значної частини дільничних офіцерів поліції проконтролювати дотримання правил піднаглядними особами.

8. Основними факторами, які негативно впливають на ефективність здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, є: 1) низький рівень правової культури та свідомості піднаглядних осіб і поліцейських, які здійснюють адміністративний нагляд; 2) формальне виконання службових обов'язків дільничними офіцерами поліції та відсутність у них мотивації до удосконалення професійних умінь і навичок; 3) недостатня взаємодія публічної адміністрації з надання адміністративних послуг піднаглядним особам з метою їх швидкої соціальної адаптації; 4) низький рівень нормативно-правового забезпечення, яке регулює суспільні відносини у сфері здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі; 5) недостатній контроль з боку органів



поліції за здійсненням адміністративного нагляду; б) низький рівень матеріально-технічного забезпечення та умов для здійснення адміністративного нагляду за колишніми засудженими; 7) недостатня чисельність дільничних офіцерів поліції для забезпечення належного здійснення адміністративного нагляду.

9. Нагальною потребою є внесення змін і доповнень до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» шляхом доповнення Закону статтями «Принципи здійснення адміністративного нагляду», «Примусове лікування піднаглядних осіб», «Права та обов'язки учасників адміністративного нагляду», а також затвердження нової Інструкції щодо здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, з урахуванням світового досвіду.

### СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Скворцов С. І. Контроль (нагляд) за особами, звільненими з місць позбавлення волі: розвиток і генезис. *Право і суспільство*. 2015. № 5-2. С. 167-171.

2. Скворцов С. І. Поняття адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. *Наука і правоохорона*. 2016. № 1. С. 135-140.

3. Скворцов С. І. Принципи здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. *Jurnalul juridic national: teorie si practica*. 2016. № 3. С. 93-97.

4. Скворцов С. І. Механізм правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2016. № 40. С. 45-49.

5. Скворцов С. І. Міжнародний досвід адміністративного нагляду за особами звільненими з місць позбавлення волі. *Адміністративне право і процес*. 2016. №4. С. 135-142.

6. Скворцов С. І. Взаємодія публічної адміністрації щодо здійснення контролю (нагляду) за особами звільненими з місць позбавлення волі. *Публічне право*. 2017. №1 (25). С. 258-266.

7. Скворцов С. І. Роль пенітенціарної служби у здійсненні адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. *Пенітенціарна теорія та практика України очима молодих науковців*: матер. наук.-теор. конф. (Київ, 17 квіт. 2015 р.). К. : Ін-т крим.-викон. служби, 2015. С. 59-61.

8. Скворцов С. І. Проблеми визначення суб'єктів адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. *Právna veda a prax: výzvy moderných európskych integračných procesov: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie* (Bratislava, 27-28 novembra 2015). Bratislava : Paneurópska vysoká škola. 2015. P. 1. С. 61-62.

9. Скворцов С. І. Припинення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі у зв'язку із хворобою. *Актуальні питання державотворення в Україні*: матер. Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 20 трав. 2016 р.). Київ : ВПЦ «Київський університет», 2016. Т. 1. 274-276.

10. Скворцов С. І. Деякі проблеми визначення суб'єктів адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. *Національна поліція Донеччини: проблеми становлення та стратегія розвитку – 2016*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Маріуполь, 21 жовтня 2016 р.). Маріуполь : ДВНЗ «ПДТУ», 2016. С. 134-136.

11. Скворцов С. І. Забезпечення прав і свобод людини під час здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. *Захист прав людини контексті реформування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції*: матер. круглого столу (Київ, 1 черв. 2017 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 49-51.

## АНОТАЦІЯ

**Скворцов С. І. Адміністративно-правове регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. – Рукопис.**

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2018.

У дисертації проведено комплексне та системне дослідження адміністративно-правового регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, та висвітлено низку теоретичних і практичних питань. На основі теоретичних засад та емпіричної бази дослідження, враховуючи результати аналізу історичного розвитку здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, та сучасний досвід інших країн, запропоновано внести зміни до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», а також затвердити нову Інструкцію щодо здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

**Ключові слова:** адміністративно-правове регулювання, адміністративний нагляд, Національна поліція, дільничний офіцер поліції, позбавлення волі, особи, звільнені з місць позбавлення волі.

## АННОТАЦИЯ

**Скворцов С. И. Административно-правовое регулирование административного надзора за лицами, освобожденными из мест лишения свободы. – Рукопись.**

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право, информационное право. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2018.

Диссертация посвящена комплексному и системному исследованию административно-правового регулирования административного надзора за лицами, освобожденными из мест лишения свободы.

Особенностями административного надзора за лицами, освобожденными из мест лишения свободы, являются: 1) категория лиц, в отношении которых осуществляется надзор; 2) специфичность задач административного надзора, которая проявляется в процессуальной форме надзора (правоотношения осуществляются между поднадзорными и органами государственной власти при установлении, осуществлении и прекращении административного надзора, регулируются несколькими отраслями права, в частности, административным, уголовно-исполнительным, уголовно-процессуальным и уголовным правом, то есть административный надзор за лицами, освобожденными из мест лишения свободы, имеет комплексный и межотраслевой характер); 3) правовая природа надзора (административный надзор за лицами, освобожденными из мест лишения свободы, нельзя рассматривать как уголовно-правовой институт и относить его к наказаниям, поскольку во-первых, он не содержит в себе признаков, присущих наказаниям, предусмотренным Уголовным кодексом Украины, и, во-вторых, основную часть процесса административного надзора осуществляют именно участковые офицеры полиции, которые осуществляют принудительные профилактические мероприятия, а также другие функции, предусмотренные законодательством об административном надзоре); 4) применение к поднадзорным субъектам определенных ограничений (к лицам, в отношении которых установлен административный надзор, по постановлению суда могут быть применены частично или в полном объеме следующие ограничения: запрет выхода из дома (квартиры) в определенное время, не может превышать восьми часов в сутки; запрет пребывания в определенных местах района (города); запрет выезда или ограничение времени выезда по личным делам за пределы района (города); регистрация в органах Национальной полиции от одного до четырех раз в месяц).

Разработана классификация административного надзора за лицами, освобожденными из мест лишения свободы, на основании ряда критериев, в частности: 1) в зависимости от времени; 2) в зависимости от категории лиц, к которым применяется административный надзор; 3) в зависимости от оснований для установления административного надзора; 4) в зависимости от продления срока; 5) в зависимости от порядка прекращения; 6) в зависимости от ограничений, применяемых к поднадзорным.

Установлено, что в соответствии с Законом Украины «Об административном надзоре за лицами, освобожденными из мест лишения свободы», термин «контроль» следует понимать исключительно как наблюдение за соблюдением ограничений, предусмотренных законодательством для таких лиц.

Проведенный анализ свидетельствует о том, что основными факторами, которые негативно влияют на эффективность осуществления административного надзора за лицами, освобожденными из мест лишения свободы, являются: 1) низкий уровень правовой культуры и сознания

поднадзорных лиц и полицейских, осуществляющих административный надзор; 2) формальное выполнение служебных обязанностей участковыми офицерами полиции и отсутствие у них мотивации к совершенствованию своих профессиональных умений и навыков; 3) недостаточное взаимодействие публичной администрации по предоставлению административных услуг наблюдаемым лицам с целью их быстрой социальной адаптации; 4) низкий уровень нормативно-правового обеспечения, регулирующего общественные отношения в сфере осуществления административного надзора за лицами, освобожденными из мест лишения свободы; 5) недостаточный контроль со стороны органов полиции за осуществлением административного надзора; 6) низкий уровень материально-технического обеспечения и условий для осуществления административного надзора за бывшими осужденными; 7) недостаточное количество участковых офицеров полиции для обеспечения надлежащего административного надзора.

Исходя из результатов изучения исторического развития осуществления административного надзора за лицами, освобожденными из мест лишения свободы, основываясь на теоретических основах и эмпирической базе исследования, а также учитывая зарубежный опыт, предложено внести изменения в Закон Украины «Об административном надзоре за лицами, освобожденными из мест лишения свободы» и утвердить новую Инструкцию по осуществлению административного надзора за лицами, освобожденными из мест лишения свободы.

**Ключевые слова:** административно-правовое регулирование, административный надзор, Национальная полиция, участковый офицер полиции, лишение свободы, лица, освобожденные из мест лишения свободы.

## SUMMARY

**Skvortsov S. I. Administrative-legal regulation of administrative supervision of persons released from places of imprisonment. – Manuscript.**

Dissertation for a Candidate Degree in Law in specialty 12.00.07 – Administrative Law and Process; Finance Law; Information Law. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2018.

The thesis contains a comprehensive and systematic study of the administrative and legal regulation of administrative supervision of persons released from places of imprisonment. A wide number of theoretical and practical issues are covered. Based on the results of the study of the historical development of the administrative supervision of persons released from places of imprisonment, on the theoretical principles and the empirical basis of the study, taking into account foreign experience, it was proposed to amend the Law of Ukraine «On the administrative supervision of persons released from places of imprisonment», as well as to approve a new Instruction on administrative supervision of persons released from places of imprisonment.

**Key words:** administrative law regulation, administrative supervision, national police, district police officer, deprivation of liberty, persons released from places of imprisonment.